

Lietuvių kalbos ir literatūros pagrindinio ugdymo bendrosios programos projekto aptarimų savivaldybėse ir svarstymų regionuose apibendrinimas

2013 m. lapkričio mėnesį vyko Lietuvių kalbos ir literatūros (LKL) pagrindinio ugdymo bendrosios programos (PUBP) projekto, paskelbto Ugdymo plėtotės centro puslapyje <<http://www.upc.smm.lt/ugdymas/dokumentai/svarstomi/>> 2013 m. spalio 1 d., aptarimas. Projekto pristatyme ir svarstymuose dalyvavo: Utenos apskrities lietuvių kalbos mokytojai (25; lapkričio 11 d.), Šiaulių, Panevėžio ir Telšių apskričių lietuvių kalbos mokytojai (69; lapkričio 12 d.), Klaipėdos ir Tauragės apskričių lietuvių kalbos mokytojai (28; lapkričio 13 d.); Kauno ir Marijampolės apskričių lietuvių kalbos mokytojai (61; lapkričio 14 d.), Vilniaus miesto ir Alytaus apskrities lietuvių kalbos mokytojai (48; lapkričio 15 d.); Vilniaus r., Šalčininkų r., Širvintų r., Švenčionių r., Trakų r., Ukmergės r. ir Elektrėnų savivaldybės lietuvių kalbos mokytojai (42; lapkričio 18 d.).

Be to, atskirus atsiliepimus (iki 2013-11-25) atsiuntė Elektrėnų, Ignalinos, Joniškio, Mažeikių, Skuodo, Šilalės, Ukmergės savivaldybių lietuvių kalbos ir literatūros mokytojų metodiniai būreliai bei Kauno Senamiesčio progimnazijos lietuvių kalbos mokytojas Mindaugas Grigaitis.

Aptarimų metu mokytojai akcentavo šiuos PUBP projekto privalumus:

1. Gera, nuosekli programos struktūra. Aiškiai surašyti tikslai ir uždaviniai.
2. Sukonkretintas turinys, aiškiai nurodyti nagrinėjimo aspektai.
3. Kalbos kursas pateikiamas struktūriškai, nuosekliai, kalbos pažinimo turinys konkretus, aiškiai apibrėžta, ką mokinys turi mokėti.
4. Sugražinamas atpasakojimas.
5. Numatytas laikas kalbos dalykų kartojimui.
6. Kalba pateikiama kaip kultūrinis reiškinys.
7. Programa sudaro sąlygas įgyti taisyklingos ir gyvos kalbos įgūdžius.
8. Literatūros mokoma teminiu principu, kūriniai lyginami.
9. Tekstai prasmingi, įvairūs, didesnis dėmesys skiriamas nacionalinei literatūrai.
10. Iškeltos vertybės, siūlomi nagrinėjimo aspektai reikšmingi asmenybei formuoti(s).
11. Nurodyti privalomi ir pasirenkamieji autoriai. Suteikiamos plačios galimybės rinktis, ugdomas platesnis kultūrinis akiratis.
12. 9–10 klasėje tikslingai laikomasi teminio chronologinio principo, išlaikyta dermė su vidurinio ugdymo programa.
13. Suvienodintos lietuvių gimtosios ir valstybinės kalbos programos.
14. Atsižvelgta į kitų Europos šalių analogiškas programas, atsiremta į tyrimus.

Aptarimų metu gautos pastabos yra apibendrintos lentelėje. Greta pateikiami LKL PUBP projekto autorių komentarai.

Eil. n r.	PASTABOS	Pateikė	LKL PUBP projekto autorių komentaras
BENDROS PASTABOS			
1.	Programa orientuota į stiprų, ne vidutinių gebėjimų mokinį. Ar tikrai suvokiama, kokio lygio yra trylikamečiai ar keturiolikmečiai? Neaišku, ką turi ugdyti mokykla: mokslininką, kritiką ar kūrybišką, imlų skaitytoją.	Mažeikiai Šilalė	Programa suteikia mokytojui galimybę rinktis kūrinius pagal mokinių gebėjimus. Programa ugdo pirmiausia Lietuvos kultūros žmogų, pilietį, kultūriškai raštingą žmogų. Atsižvelgiant į žemus PISA pasiekimų rodiklius, programa derinama prie aukštesnių PISA pasiekimų lygmenų.
2.	5-6 kl. literatūros programa dvelkia senamadišku vertybiniu ideologizavimu. Peržvelgus 8.3.4.2. punkte nurodytas temas, akis bado formuluočių tendencingumas – jose užkoduota ne mąstymo savarankiškumo ir kūrybiškumo išlaisvinimas, bet aiškus „kvadratėlio metodas“. Kitaip sakant, pagal siūlomą programą, mokinys vertybinę–pilietinę orientaciją turėtų susikurti ne pats, bet tas vertybes išmokti (!). Tą išduoda ir programos aprašo formuluotės: <i>Lietuvių kalbos ir literatūros dalykas padeda įgyti laisvam žmogui būtinus moralinius pagrindus – asmens kilnumą. Dar simptomiškiau skambanti potėmė „Šeima – lietuviškos knygos saugotoja ir gynėja“.</i>	M. Grigaitis	Lietuvių literatūros autoriai yra vertybiškai angažuoti. Programos projektas parengtas siekiant įgyvendinti Lietuvių kalbos ugdymo strategiją. Tema yra bendra, o nuomonių įvairovę atskleidžia temos turinyje nurodyti kūriniai.
3.	Projekto siūloma literatūros ugdymo programa kuriama ant konservatyvios pilietinės ideologijos pamatų ir neatsižvelgia į tai, kad 5–6 kl. koncentro mokiniai literatūrą patiria daugiau emocijomis, o ne logiškai artikuliuotomis kultūrinėmis kategorijomis. Tad dvejetainai skamba siekis 5–6 kl. mokinius priversti suvokti M. Mažvydo, K. Donelaičio, M. Valančiaus, J. Basanavičiaus, V. Kudirkos, M. Daukšos svarbą mūsų kultūrai. Diegimu ir prievolėmis vertybinių ugdyti negalima: asmeninė atsakomybė ir asmeninių vertybių suvokimas atrandamas aiškinantis, kas yra laisvė, o ne iškalant amžinas tiesas.	M. Grigaitis	Suvokti pirmosios lietuviškos knygos ir kt. mokymosi objektų svarbą mūsų kultūrai padeda tinkamai naudojamos mokymo(si) metodikos. Programa susieta su 5-6 klasės Istorijos programa (žr. http://portalas.emokykla.lt/bup/Puslapiai/pagrindinis_ugdymas_istorija_turinio_apimtis_5_6.aspx)
4.	7–8 bei 9–10 kl. literatūriniam ugdymui dar pridedamas literatūros teorijos balastas. Taigi mokinys į literatūrą verčiamas žvelgti sausu literatūrologo žvilgsniu.	M. Grigaitis	Aukštesniuose centruose skaitomi daugiau literatūrinių (kultūrinių) žinių reikalaujantys kūriniai. Sąvokos pasitelkiamos kaip įrankis kūriniui analizuoti ir interpretuoti. Absoliuti dauguma jų yra ir dabar galiojančioje programoje.
5.	Dvejetainis ir būtinybė pagrindinio ugdymo programoje kalbėti apie magiškąjį realizmą, postmodernizmą, juoko literatūrą bei kitus literatūros teorijos niuansus, kuriuos neretai sunkiai įkanda ir filologijos studentai.	M. Grigaitis	Magiškasis realizmas ir postmodernizmas yra siūlomi kaip neprivalomi analizės aspektai. Jų galima ir nesirinkti. Temoje „Juokas literatūroje“ analizuojami klasikiniai komedijos žanro kūriniai ir komiško apraiškos

			šiuolaikinėje literatūroje. Studentai šias sąvokas sunkiai suvokia, nes nėra girdėję mokykloje.
6.	9–10 kl. norima per dvejus metus mokiniams sukrauti visą literatūros istoriją – nuo Biblijos ir antikos laikų iki pat postmodernizmo epochos. Beje, 11–12 kl. tuo pačiu keliu mokiniai kelias dar kartą.	M. Grigaitis	9–10 kl. analizuojamos keturios temos: tautosaka, Antika, Biblija, Viduramžiai. Šiuolaikinės literatūros kūriniai atskleidžia šių temų, vaizdinių ir kt. interpretacijos pavyzdžius. 11–12 kl. literatūros mokomasi nuo Renesanso epochos (chronologinis tęstinumas).
7.	Nuo 5 iki 10 kl. literatūros ugdymas turi būti ne chronologinis (visų tekstų vis tiek neperskaitys ir neturės laiko jų aptarti), o probleminis.	M. Grigaitis	Chronologiniu principu kūriniai skaitomi tik 9–10 kl. (Antika – Viduramžiai).
8.	Nei mokytojo, nei mokinio nereikia apriboti aiškiais vertybinėmis hierarchijomis, nes tai primena sovietinės propagandos mechanizmą.	M. Grigaitis	Programa parengta pagal Lietuvių kalbos ugdymo strategiją.
9.	Turi būti ugdymo gairės, pasiekimų lygiai. Atsirado kitokios sąvokos: minimalus lygis vietoj patenkinamo. Nėra vertinimo normų.	Šiauliai	Sąvokos suvienodintos: patenkinamas, pagrindinis ir aukštesnysis lygiai. Pateikiami pagrindinio lygio pasiekimų aprašai. Tai suteiks mokytojams laisvę atsižvelgti į mokinio individualią pažangą ir pasiekimus.
10.	Tautinių mažumų mokykloms bus nepriimtinas kalbėjimas apie <i>tautinę tapatybę, apie save kaip lietuvių kultūros paveldėtoją; apie lietuvių kalbą kaip savo asmens kultūros pagrindą...</i>	Vilnius	Mokytojas turi paaiškinti, kad programa skiriama ir lietuvių tautybės mokiniams. Lietuvos valstybinė kalba yra lietuvių kalba. Lenkų, rusų, žydų ir kt. tautybių Lietuvos valstybės piliečiams lietuvių kultūra yra svarbi tapatybės dalis.
KALBA			
11.	5–10 kl. didžiausias dėmesys turi būti skiriamas kalbos žinių bei rašybos ir skyrybos mokymui. Per mažai dėmesio raštingumui. Per žema kalbos pažinimo kartelė 4 kl.	Mažeikiai Šiauliai	Programoje tiksliai nurodyti kalbos sistemos pažinimo, rašybos ir skyrybos turinys ir pasiekimai. Kalbos pažinimo pasiekimus žr. Pradinio ugdymo programoje.
12.	5–6 kl. nėra nieko nurodyta dėl kalbėjimo mokymo ir vertinimo. Įtraukti klausymo ir kalbėjimo mokymą tautinių mažumų mokykloms.	Vilnius	Kalbėjimo ir klausymo mokymas aprašytas 5–6 klasės mokymosi pasiekimuose ir ugdymo veikose.
13.	Visiškai neatsižvelgiama į mokinių psichologinio amžiaus tarpsnius. Pagal projektą, baigęs 5-6 kl. mokinys turėtų būti perpratęs fonetikos, morfologijos ir sintaksės sistemas (8. 3. 3. 2. punktas). Klausimas: kaip tą gali padaryti tokio amžiaus vaikas? Beje, tokie nerealūs reikalavimai neatsižvelgia ne tik į psichologinį amžių, bet ir į tragiškai žemą mokinių raštingumo lygį.	M. Grigaitis	Jau pradinėse klasėse mokinys susipažįsta su kalbos fonetikos, morfologijos bei sintaksės pagrindais, kurie kartojami ir gilinami kituose centruose. Tyrimai (ir mokytojų patirtis) rodo, kad mokinių raštingumo lygis kaip tik kyla, kai jie (laiku!) susipažįsta su kalbos gramatika.
14.	Programą reikia optimizuoti ir orientuoti į rašybos ir skyrybos ugdymą: fonetikos, morfologijos reikia tiek, kiek vaikui padeda išmokti taisyklingai rašyti. Taigi, reikalinga radikali atranka, būtinas eliminavimas visų gramatikos	M. Grigaitis	Eliminuoti visi gramatikos skyriai, kurie tiesiogiai nesusiję su rašybos ir skyrybos įgūdžių ugdymu.

	skyrių, kurie tiesiogiai nesusiję su rašybos ir skyrybos įgūdžių ugdymu.		
15.	5–6 kl. atsisakyti temos <i>derinimo, valdymo šliejimo santykiai</i> (apie veiksmažodžių valdymą galima mokytis dėstant kitas temas, pvz., <i>Gramatinių žodžio formų taisyklinga vartoseną</i>).	Vilnius Elektrėnai Klaipėda	Atsižvelgta – būtini dalykai perkelti prie kalbos kultūros.
16.	Dalyvio mokymas 7 kl. netikslingas	Klaipėda	Neaišku, kuo remiantis sprendžiama, kad dalyvio mokymas 7 klasėje netikslingas.
17.	Atsisakyti prieveiksmio 7 kl.	Klaipėda	Prieveiksmis yra 6 klasės programoje.
18.	Aiškiau išdėstyti visų koncentrų kalbos kultūros mokymo sistemą. Reikia kalbos kultūros.	Utena Ignalina	Atsižvelgta iš dalies: taisyklingos kalbos mokomasi ne iš klaidų; svarbu pateikti kalbos kultūros elementus prie kalbos sistemos dalykų.
19.	Įrašyti, kad mokėtų naudotis DLKŽ, sinonimų, rašybos ir kirčiavimo, ypač sisteminiu Paulausko žodynu paaugliams.	Klaipėda	Atsižvelgta.
20.	Kirčiavimas. Pabraukti kirčiuotą skiemenį, bet ne kirčiuoti. Atsisakyti kirčiavimo. 7-8 kl. daug siūloma studijuoti kirčiavimo fragmentų – per anksti. Kirčiavimo pagrindų mokytis ne anksčiau 9 klasės.	Klaipėda Šiauliai Vilnius Joniškio r.	Atsisakyta kirčiavimo raštu. Svarbiausia taisyklingai tarti ir kirčiuoti kalbant (žodžiu).
21.	Vientisinio ir sudėtinio sakinio struktūros ar skyrybos temos nei penktoje, nei šeštoje klasėje nėra reikalingos, nes mokiniai paprasčiausiai per maži tai sistemai perprasti (juk iki tol jie dar turi susivokti fonetinėje ir morfologinėje sistemoje). Sudėtinio sakinio skyryba geriau nuo 9 kl. Kalbos programa 8-oje klasėje perkrauta, todėl siūlome vientisinio sakinio skyrybos esmines temas iškelti į 9-ą klasę, su sudėtinio sakinio sąvoka supažindinti 9-oje klasėje, o visų sudėtinių sakinių skyrybą nagrinėti 10-oje klasėje.	M. Grigaitis Šiauliai Skuodas Joniškio r.	Mokinys jau kalba sudėtiniais sakiniais. Pateikiami patys elementariausi jų skyrybos atvejai. 8 kl. prasideda tik elementarūs sudėtinio sakinio atvejai, o sudėtinio sakinio skyryba išsamiai nagrinėjama 9–10 kl. Sudėtiniam sakiniui turi būti skiriama daugiau laiko – juk reikia pakartoti, įtvirtinti. Todėl tikslinga šį kursą „ištesti“ 9–10 kl. koncentre.
22.	Kreipinio, dialogo skyrybos mokytis tik 6 klasėje, kai mokysis tiesioginės kalbos.	Joniškio r.	Dialogo mokymas 5 kl. susijęs su tekstų suvokimu (sakmės) ir kūrimu (pasakojimas iš savo patirties, pokalbio įterpimas).
23.	Tokia stilistikos kurso 5–6 kl. apimtis ir temų sudėtingumas atrodo gerokai prasilenkianti su 5–6 kl. mokinių mokymosi galimybėmis. Ką projekte veikia 5-6 kl. koncentrai siūlomas stilistikos kursas? Nereikia iš mokinukų daryti filologijos studentų. 9-10 klasių koncentre įtraukti kalbos kultūros apibendrinamąjį kursą bei stilistikos mokymą.	M. Grigaitis Ignalina Joniškio r. Utena	Atsižvelgta, stilistikos mokymas išdėstytas sudėtingėjančia tvarka nuo 5 iki 10 klasės.
24.	5–6 kl. atsisakyti temos apie anketų pildymą (formų pildymas).	Joniškio r.	Atsižvelgta. Temos apie anketų pildymą atsisakyta.
25.	Pasiaurinti žiniasklaidos skyrių (p. 34). Informacijos radimas informaciniuose praktiniuose tekstuose 9–10 kl. – per lengva užduotis („jau išaugo“).	Vilnius	Kiekvienas mokytojas, atsižvelgdamas į savo mokinių patirtį, galimybes, sudaro ugdymo planą.

26.	Pastraipos kūrimo pagrindai gal labiau tiktų mokytis 7-8 klasėje (ne 5-6 kl.).	Joniškio r.	Pastraipos kūrimo pagrindų mokomasi 3–4 klasėse. Kituose centruose šie gebėjimai plečiami ir gilinami.
27.	7–8 kl. mokiniai supažindinami su esė sąvoka, aptaria eseistinius tekstus – tai per sunku.	Joniškio r.	Esė parašyti lengviau nei kitų žanrų tekstus, nes esė perteikiami individualūs išpūdžiai, jos kompozicija laisva, ji gali būti tiek pasakojamojo ar aprašomojo, tiek samprotaujamojo pobūdžio. Mokiniai ugdomi kūrybinį mąstymą ir saviraišką, mokosi tiksliai ir aiškiai formuluoti mintį – tai kaip tik būtina 7–8 kl.
28.	7–8 kl. pametamas pasakojimo kūrimas. Kalbos kursas perteikiamas stambiais blokais, stilistikai dėmesio per mažai.	Vilnius	Atsižvelgta iš dalies: 7–8 kl. išlaikomas pasakojimo kūrimas, dalis stilistikos temų perkeliama iš 5–6 kl. koncentro, tačiau kalbos pažinimo kursas sąmoningai pateikiamas sisteminiiais blokais, kad mokinio sąmonėje susidarytų kuo mažiau fragmentuotas kalbos vaizdas.
29.	Apie kalbos sistemos dalykų mokymosi strategijas nėra nė žodžio. Kalbos sistema yra nepadengta veiklomis. Nėra diktantų.	Utena	Iš dalies atsižvelgta. Kalbos sistemos pažinimo veiklos aprašytos prie kiekvienos klasės pasiekimų ir kalbos vartojimo veiklų. Diktantai įrašyti.
LITERATŪRA			
30.	Per plati programa, per daug autorių, kūriniai per daug sudėtingi. Pamokų per mažai – per didelis literatūros kiekis. Didelė kurso apimtis kuria įtampą, verčia skubėti išeiti programą, sudaro sąlygas atsirasti paviršutiniškumui. Mažinti programoje numatytą skaityti literatūrą arba dalis jos turėtų būti nurodyta kontekste, privaloma literatūra turėtų būti aktuali daugumai.	Visų regionų mokytojai	Atsižvelgta, bus nurodytos ištraukų apimtys. Rekomenduojami papildomi kūriniai nėra privalomi, siūlomi gabesniems mokiniams. 10 privalomų knygų skaitomos iš rekomenduojamų ir laisvai pasirenkamų.
31.	5–6 klasių koncentre nepalikti sudėtingų kūrinių, nepagrįstai perkeltų iš vyresniųjų klasių.	Ignalina	Į 5–6 kl. koncentrą perkelta tik B. Sruogos „Giesmė apie Gediminą“ (ištrauka), analizuojama kaip poetinė forma pateiktas pasakojimas. Tai atitinka koncentro uždavinius. Skaitoma literatūros klasika ir vaikų literatūros aukso fondas.
32.	5–6 kl. I tema. Vaikystės patirtys: papildomi kūriniai įdomesni už kūrinius, skaitomus ir analizuojamus per pamokas. 5–6 kl. siūlomas literatūros sąrašas (programoje ir skaitant pasirinktą literatūrą) daug kur pasenęs, nuobodus.	Mažeikiai Joniškis	Per pamokas mokytojui padedant analizuojami sudėtingesni lietuvių literatūros klasikos kūriniai, be kurių vaikas negali įgyti kultūrinio raštingumo. Mokytojo uždavinys vaikus sudominti lietuvių literatūros klasikos kūriniais.
33.	V tema. Pasakojimai apie Lietuvos, jos miestų, vietovių atsiradimą ir įkūrimą: B. Sruoga <i>Giesmė apie Gediminą</i> (ištraukos). – Ar neužtenka padavimų, legendų?	Mažeikiai	Suteikiama galimybė per pamokas aptarti savo regiono kultūrinius pasakojimus.
34.	IV tema. Kaip atsirado pasaulis: Ištraukos iš Senojo Testamento (Pradžios knyga: Pirmasis pasakojimas apie Kūrimą, Antrasis pasakojimas apie Kūrimą,	Mažeikiai	Pasakojimai analizuojami ne teologiniu, o literatūriniu požiūriu. Gamtamokslinis pasaulio sukūrimas kur kas

	Pasakojimas apie tvaną) – 5-6 klasės mokiniui per sudėtinga.		sudėtingesnis.
35.	5–6 klasių koncentre nereikalauti iš mokinių mokėti stiliaus figūras.	Ignalina	Atsižvelgta.
36.	7–8 kl. kai kurie kūriniai per sudėtingi, sunkiai suvokiami šio amžiaus mokiniams: V. V. Landsbergio <i>Bunkeris</i> , S. Daukanto <i>Būdas...</i> , M. Katiliškio <i>Išėjusiems negrįžti</i> , J. Hašeko <i>Šauniojo kareivio Šveiko nuotykių</i> , Dž. Orvelo <i>Gyvulių ūkis</i> . Nepalikti J. Apučio, A. Šlepiko kūrinių, Maironio satyros „Spjauki, drauguži, į viską“. Įtraukti į programą K. Ostrausko dramą „Jūratė ir Kastytis“, V. Juknaitės „Tariamasis iš tamsos“. Skerdžių palikti 8 kl. Orvelą perkelti į aukštesnę klasę. Šeinius per anksti. Dar kartą taikliau motyvuotai atrinkti autorius, atsižvelgiant į įvairių amžiaus tarpsnių mokinių psichologinį įvertinimą (po psichologų konsultacijų). Atitrūkimas nuo realios mokyklos. Tekstai yra per sunkūs, vaikai nesupranta. Kai kurie kūriniai neatitinka mokinių amžius: <i>Kukis ir Gugis, Dobilė...</i> <i>J. Aputis Dobilė. 1954 metų naktį</i> – per sudėtinga.	Ignalina Kaunas Klaipėda Skudodas Šiauliai Šilalė Mažeikiai	Iš dalies atsižvelgta. Daukanto „Būdo“ nurodytos ištraukų apimty; <i>Vaižganto Rimai ir Nerimai</i> perkelti į rekomenduojamų kūrinių sąrašą; kiti minėti kūriniai yra tik rekomenduojami, išskyrus Dž. Orvelo <i>Gyvulių ūkį</i> . J. Apučio paliktas vienas apsakymas (<i>Šunelis alksnio viršūnėje</i>) Maironio patikslintas satyros pavadinimas. Ostrauskas 7–8 klasėje per daug sudėtingas, dėl to perkeltas į 9–10 klasės koncentrą, V. Juknaitės <i>Tariamasis iš tamsos</i> yra rekomenduojamų kūrinių sąrašė, V. Krėvės <i>Skerdžius</i> 9–10 klasės programoje pasirinktas dėl teminio ir probleminio nuoseklumo.
37.	Kelia abejonių tokie tekstai – 8 kl.: sonetai, A. Mickevičius „Nemunui“, „Piligrimas“, V. Mačernis „Metai“: „Rudens sonetai“ 12, 25; „Žiemos sonetai“ 1, 29; „Pavasario sonetai“ 3; „Vasaros sonetai“ 1 S. Nėris „Žvaigždė – jaunystė“, B. Brazdžionis „Per pasaulį keliauja žmogus“, A. Miškinis „Elegantiškai sninga“, J. Aputis „Šunelis alksnio viršūnėje“. Rekomenduojami papildomi kūriniai: F. Petrarka Sonetai, A. Marčėnas (pasirinkti sonetai: „Jūros liga“, „Nubudęs kėkštas“ ir kt.); M. Martinaitis „Kukučio baladės“, Just. Marcinkevičius „Devyni broliai: baladžių poema“. A. Marčėno sonetai – labai sudėtinga.	Mažeikiai	Privalomi tik du Mačernio sonetų pavyzdžiai (iš 6). 7–8 kl. tradiciškai skaitomi soneto, baladės, lyrinio eilėraščio pavyzdžiai. Iš dalies atsižvelgiama; išbraukta Just. Marcinkevičiaus baladžių poema <i>Devyni broliai</i> .
38.	7–8 kl. Lietuvos istorijos ir kultūros istorijos ryšys. Istorinių įvykių ir kultūros turinio ryšys. Laikotarpio ypatybės kūrinyje. – Norint tinkamai analizuoti, aptarti reikia atitinkamai skirti laiko istorijos dėstymui. Ar numatyta?	Mažeikiai	Lietuvos istorijos mokiniai mokomi nuo 5 kl. Siūlome integruoti ugdymą.
39.	7–8 kl. Liaudies dainos (senųjų ir naujųjų laikų karinių istorinių dainų poetikos skirtumai). Meninės raiškos priemonės mokiniai žino, bet skirtumams pastebėti reikia itin gilaus pasiruošimo.	Mažeikiai	Sutartinė, baladė, romansas pasižymi akivaizdžiais skirtumais, kurie nereikalauja itin gilaus pasiruošimo. Programoje atkreipiamas dėmesys į temos tęstinumą.
40.	7–8 kl. rašyti samprotavimo rašinius, paremtus literatūros kūrinių dar sudėtinga. Pakaktų tinkamai sudėlioti struktūrą.	Mažeikiai	Atsižvelgta. 7–8 kl. rašomi rašiniai, paremti literatūros kūrinių.
41.	7–8 kl. interpretuoti kūrinių galima būtų tik bandyti, analizuoti – vieną kitą.	Mažeikiai	Analizė ir interpretacija eina greta. Interpretacija – teksto paaiškinimas sau ir kitam.
42.	7–8 kl. publicistinio teksto interpretavimas pernelyg sudėtingas. Ar darbas bus tęsiamas?	Mažeikiai	Be interpretacijos teksto skaitymas yra neįmanomas. Interpretacija moko suprasti.
43.	7–8 kl. meninės priemonės per sunkios. Per daug sąvokų. Per daug sudėtingos. Praktiškai nepritaikomos. Teorinių sąvokų krūvio 5–10 kl. tikrai nepagailėta. O kaip jis bus derinamas su	Joniškio r. Vilnius Mažeikiai	Sąvokos pasitelkiamos kaip įrankis kūriniui analizuoti ir interpretuoti. Absoliuti dauguma jų yra ir dabar galiojančioje programoje.

	11–12 klasėmis?		
44.	9–10 klasėse prie kūrinių yra surašyti siūlomi nagrinėjimo aspektai. Galėtų būti ir 7–8 klasėms.	Mažeikiai	7–8 klasėje nurodytos temos ir galimi nagrinėjimo aspektai. Aspektai suformuluoti paprastesne forma, tik nėra lentelės.
45.	9–10 klasių kursas pernelyg platus, jo uždaviniai pasiekiami tik gabiems aukštos mokymosi motyvacijos mokiniams. Ne visi autoriai gali būti priimtini mokiniams; per didelė senosios literatūros apimtis, neatsižvelgiama į amžiaus specifiką. 9–10 kl. per didelis dėmesys negrožinei literatūrai. 9–10 kl. vien privalomų kūrinių daugiau nei 70, kiekvienam analizuoti neužtenka vienos pamokos, nes didelės apimties ir patys tekstai. 9–10 kl. – tik 9 pamokos per savaitę! Programą sudaro ne vien literatūrinis ugdymas. Apibendrinime 11–12 kl. atnaujintų programų patirtį: apimtis pernelyg plati, trūksta laiko išsamesnei analizei.	Mažeikiai Joniškio r. Ignalina Skuodas Šilalė	Programoje daug eilėraščių, novelių, ištraukų. Kūrinius siūloma grupuoti. 9–10 klasėse ugdomas bendras kultūrinis raštingumas, ne tik estetinis, dėl to siūloma analizuoti negrožinius tekstus. Dedami kultūrinio raštingumo pamatai.
46.	Nereikia Beresnevičiaus, Gimbutienės tekstų. Siūloma atsisakyti vieno iš trijų pokalbių: <i>Pokalbis su Norbertu Vėlium</i> , <i>Pokalbis su Marija Gimbutiene arba Pokalbis su Gintaru Beresnevičium</i>	Šiauliai Elektrėnai	Supažindinama su pasaulinio garso mokslininkais-asmenybėmis, supažindinama su interviu žanru, kultūrine problematika.
47.	Vietoj Just. Marcinkevičiaus <i>Mindaugo – Herkų Mantą</i> .	Klaipėda	Just. Marcinkevičiaus <i>Mindaugas</i> yra svarbesnis kultūriniam pasakojimui.
48.	Siūloma atsisakyti J. Degutytės eilėraščių „Aš – tavo“ ir „Monologas akmeniui“. (Palikti kitus du, tada galima tikėtis per vieną pamoką juos prasmingai aptarti.)	Elektrėnai	Neatsižvelgiama, nes J. Degutytės kituose programos centruose nėra.
49.	Kodėl <i>Iliada</i> , o ne <i>Odisėja</i> (labai graži ir prasminga grįžimo į Itakę tema)?	Vilnius Klaipėda Ukmergė Elektrėnai	<i>Odisėja</i> yra rekomenduojamas kūrinys, kurį mokytojas gali analizuoti per pamoką. <i>Iliada</i> yra pamatinis Vakarų kultūros kūrinys, Trojos gynimo tema – universali tema. <i>Odisėja</i> – individo, <i>Iliada</i> – bendruomenės, graikų tautos formavimąsi atskleidžiantis kūrinys.
50.	Simonaitytės „Aukštųjų Šimonių likimas“ per daug sudėtingas kūrinys.	Vilnius Ukmergė	Nuostata – skaityti vis daugiau susikaupimo ir literatūrinių žinių reikalaujančius tekstus.
51.	Atsisakyti Vaižganto <i>Pragiedrulių</i> . Kelti į konteksto sritį.	Vilnius Šiauliai Ukmergė Elektrėnai	Siūlomos tik ištraukos, jos bus nurodytos. <i>Pragiedrulių</i> svarbu žinoti kaip kultūros faktą.
52.	<u>I. 6. Dainiškoji poezija.</u> Siūloma atsisakyti dviejų autorių (galbūt Strazdo ir A. Baranausko – tekstai mažiausiai aktualūs mokiniams, galbūt Martinaičio – tekstas gražus, bet sunkus.) Kaip teigė programų rengėjai, šie kūriniai turėtų būti aptariami per 1–2 pamokas, juos lyginant. Ko gero, aiškiausias lyginimas būtų tada, kai lyginamų objektų ne per daug, pvz., trys eilėraščiai, o ne penki.	Elektrėnai	Ne visi tekstai analizuojami, su pasirinktais teksta is supažindinama būtent kaip su kultūros teksta is. Galima iškla usyti dainų, parodyti dainuojamosios poezijos reiškini, turinti tį t estinumą nuo XIX a. iki dabar.
53.	<u>I. 7. Žmogus tautinėje bendruomenėje.</u> Labai iš šio skyriaus iškrenta Žemaitės	Elektrėnai	Žemaitės <i>Marti</i> padeda aktualizuoti moters teisių, padėties

	„Marti“. Gal būtų tikslingiau šį kūrinių perkelti į kitą skyrių – I. 8. <u>Nepakartojamos asmeninio gyvenimo patirtys.</u>		visuomenėje aktualumą, kritišką santykį su bendruomene, tauta, jos papročiais.
54.	Atsisakyti S. Gedos arba V. Landsbergio kalbos.	Elektrėnai	Neatsižvelgta, nes kalbos būtinos kultūriniam-pilietiniam raštingumui. Pateikiami retorikos pavyzdžiai.
55.	R. Granausko novelių per daug. Užtektų 1–2. Beje, ar nebūtų įdomiau skaityti „Duonos valgytojus“, „Su peteliške ant lūpų“ (ši novelė 12 klasės programoje lieka kontekste, nėra laiko skaityti, o tokia graži ir mokiniams palieka gilų įspūdį. Be to, šių kūrinių tekstų bibliotekose yra daugiau). R. Granausko <i>Saulėlydžio senis</i> keisti <i>Žemuogė</i> .	Elektrėnai Klaipėda	Iš dalies atsižvelgta: išbraukta novelė <i>Saulėlydžio senis</i>
56.	II. 1. <u>Antikos mitai</u> . Privalomų autorių skiltyje būtina pateikti baigtinį sąrašą, kokie mitai privalomi. Dabar yra išvardinta <i>ir kiti pasirinkti mitai</i> .	Elektrėnai	Atsižvelgta.
57.	H. Radausko eilėraščių sąrašas turi būti baigtinis ir neilgas (2–3 eilėr.).	Elektrėnai	Atsižvelgta.
58.	II. 3. <u>Laisvas žmogus piliečių bendruomenėje</u> . <i>Siūloma atsisakyti dviejų viešųjų kalbų (vienodo žanro tekstų užtenka 1-2, dabar yra keturios)</i> .	Elektrėnai	Klasikiniai tekstai, kurie svarbūs visai Vakarų ir Lietuvos kultūrai. Programoje numatytos kalbų ištraukos.
59.	<i>Horacijaus eilėraščių turėtų būti neilgas (1-3eilėraščiai) baigtinis sąrašas</i> .	Elektrėnai	Atsižvelgta.
60.	Siūloma atsisakyti 1–2 eilėraščių (bent B. Krivicko, jo kūryba privaloma 12 klasėj) (siūloma V. Mačernio „Neatimki, Dieve, iš manęs klydimo teisės...“)	Elektrėnai	B. Krivicko eilėraščiai pasirinkti dėl to, kad atskleidžia temą. V. Mačernio eilėraštis įtrauktas į konteksto kūrinių sąrašą.
61.	IV. <u>Viduramžiai ir jų kultūros palikimas</u> . Siūloma atsisakyti bent vieno Vytauto laiško.	Elektrėnai	Iš dalies atsižvelgta, nurodytos laiškų ištraukos.
62.	Patikslinti kūrinių sąrašą: <i>S. T. Kondrotas Įvairių laikų istorijos (Kolekcionierius ir kt.)</i>	Elektrėnai	Atsižvelgta. Programoje palikta novelė <i>Kolekcionierius</i> .
63.	Per sudėtingas <i>Mindaugas</i> , per anksti <i>Ostrauskas</i> . Politiniai tekstai per anksti. Per daug Antikos filosofų kalbų skaitymo. Ar atitinka kūriniai mok. amžiaus psichologiją (pvz., Gavelio)?	Kaunas	<i>Mindaugas</i> reikšmingas kaip kultūros tekstas, tai yra gimnazijos mokinių lygį atitinkantys kūriniai. K. Ostrausko <i>Jūratė ir Kastytis</i> anksčiau buvo 7–8 klasėje, dabar perkelta į 9–10 klasę.
64.	Per daug dėmesio Biblijai ir Viduramžių tekstams. Užtektų šių trijų Biblijos ištraukų: <i>Pradžios knyga (Kainas ir Abelis (Pr 4, 1–16), Evangelija pagal Luką (Sūnaus palaidūno palyginimas, Lk 15, 11–32), Pirmasis laiškas korintiečiams (Himnas meilei, 1 Kor 13)</i> . Kitus dalykus galima perkelti į kontekstų skiltį.	Šiauliai Kaunas Elektrėnai	Tautosaka, Antika ir Biblija sudaro Lietuvos ir Europos kultūros pagrindą, todėl dėmesys joms skiriamas proporcingai.
65.	Netinkamas lietuvių ir užsienio autorių santykis.	Skuodas	Santykis yra tinkamas.
66.	Programos minusas – nustatytas perskaityti knygų skaičius.	Vilnius	Visada buvo nustatomas minimumas (<i>bent po... </i>)
67.	Prie kiekvieno koncentro pateikti privalomų išmokti atmintinai kūrinių sąrašą.	Ignalina	Paliekama mokytojų ir mokinių pasirinkimo teisė.